

"הנוער הציוני" – 85 שנות חינוך יהודי ציוני הומניסטי

תנועת נוער ציונית-חלוצית, שנולדה כתנועת נוער ציונית כללית באירופה של שנות ה-20 של המאה הקודמת וברבות השנים פיתחה תפיסת עולם ייחודית, הקימה תנועה התיישבותית עצמאית, השתרשה בקרב שכבות רבות בעולם היהודי והיום עוסקת בחינוך בלתי פורמלי ברחבי העולם ובישראל.

ימי בראשית

בשנת 1926 מתגבש הרעיון עם הקמתה של **תנועת "הנוער הציוני"**. כבר משחר קיומה הופיעה על הבמה כתנועה חינוכית היונקת את ערכיה מיסודות היהדות, הציונות, הליברליזם והחלוציות. יסודות אלה העשירו ועיצבו, שלב אחרי שלב, את תפיסת העולם של חבריה.

מקורות ההשראה של התנועה

"הנוער הציוני" צמחה כתגובה ספונטנית מפני הזרמים המחשבתיים של התקופה. בארצות שונות באירופה המזרחית והמרכזית התארגנו – בעשור השלישי של המאה הקודמת – קבוצות נוער ציוניות מתוך דחף פנימי של צעירים, אשר ביטאו את אכזבתם מתנועות פוליטיות אחרות. בפולין, היה **יצחק שטייגר** – על שמו קב'. תל יצחק-, אחד מאלה אשר השפיעו רבות על איחוד הכוחות. אישיותו החינוכית וחיוו הקצרים, היו לסמל ולדוגמא להמוני החניכים ב"הנוער הציוני" באירופה.

התפיסה הרעיונית של ה"נוער הציוני" התפתחה על יסוד הציונות המדינית של **הרצל** ועל ברכי תורת ההגשמה האישית של **טרומפלדור**, כאחד. כיבוש האדמה, כדברי **מנחם אוסישקין** וכיבוש העבודה כתורתו המהפכנות של **א.ד. גורדון**, השאירו עקבות בנפש הדור. חזון הסינתזה בין הציונות המדינית לבין הציונות המגשימה, אשר הוריש ל"הנוער הציוני" **חיים וייצמן**, היה לנר לרגליה.

אחד העם הוריש לה את הדבקות בתרבות ישראל כמעין נצחי של מוסר. הוא פרש והרחיב את מושג המוניזם, האחדות ההרמונית של עולמה. ממשנתו קיבלה את תורת אחדות האמונה, העם והארץ. **משה גליקסון** – על שמו קב'. כפר גליקסון- היה למורה לחלוצי ה"הנוער הציוני" אשר הקימו את הגרעין הקיבוצי הראשון של התנועה בפתח תקווה, בשנת 1930. הוא עודדם בצעדיהם הראשונים בעולם שלא רצה לקבל את ייחודם. מאמריו היו למצפן עבור תנועת העבודה הציונית הכללית.

יחזקאל קויפמן חרט בכתביו בסיס רעיוני לאומי לתנועת "הנוער הציוני". ניתוחו המעמיק והביקורתי בעניין השקפת העולם הסוציאליסטית-מרקסיסטית והביקורת על העתקת תורה זו לקרקע המציאות הארצישראלית, משמשים עד היום בסיס עיוני איתן.

התיישבות

בראשית שנות ה-30 החלו להתארגן קבוצות של חלוצי התנועה לצורך התיישבות והוקמו קיבוצים. הקיבוץ הראשון שהצליח לעלות על הקרקע ולתקוע שורשים באדמת הארץ, היה אושה, בעמק זבולון. מאז ועד לשנות ה-60, נמשכה העשייה ההתיישבותית כמעט ללא הפסקה. מפת ההתיישבות כוללת היום את "קיבוצי הנוער הציוני" ואת "מושבי העובד הציוני".

התנועה החינוכית העולמית

"הנוער הציוני" פועלת היום כתנועת נוער ציונית ב-48 קהילות יהודיות במדינות שונות: אורוגואי, אנגליה, אקוודור, ארגנטינה, בלגיה, ברזיל, הונגריה, טורקיה, מקסיקו, פרגוואי, פרו, קנדה, קולומביה, צ'ילה, קוסטה ריקה וישראל. כמו כן, קיימים שיתופי פעולה עם קבוצות נוער בארה"ב, ספרד, גואטמאלה, פנמה וונצואלה.

במרבית הקהילות מתקיימת פעילות שבועית שוטפת בה החניך נחשף לפעילות חינוכית לא-פורמלית ענפה. במספר מקומות הפעילות לובשת אופי שונה בהתאמה לנסיבות הזמן והמקום.

מטרות חינוכיות:

- עיצוב בוגר המזדהה עם **עמו** ועם **ארצו**. אדם המפנים את האידיאל **הציוני** ושותף להגשמתו האישית כיהודי במדינת ישראל. להשגת מטרה זו התנועה מדגישה את יסודותיהם במסורת ובמורשת של **עם ישראל**.
- הנחלת **ערכים הומניסטים וליברליים מתקדמים**. התנועה מחנכת לכיבוד חירויות היסוד, התפיסה הדמוקרטית והראיה הפלורליסטית. לצורך זה מדגישים אמצעים כגון עזרה הדדית, סובלנות, דוגמא אישית וכיבוד הזולת.
- הדגשה של **החינוך המודרני**, המיועד לפיתוח **אישיותו** של החניך, **יצירתיותו וכישוריו**. הדבר מאפשר לו להתמודד בהצלחה עם השינויים המתחוללים בחברה הרב-גונית בת ימינו. זו הסיבה שבגללה מעודדים את יכולת השיפוט והביקורת, החשיבה העצמאית והשאיפה להתחדשות מתמדת.
- חיזוק **המחויבות האקולוגית**. להשגת מטרה זו מעודדים לקיחת אחריות כלפי הסביבה ומדגישים את האהבה לטבע, תוך שימוש בצופיות, טיולים ואמצעים נוספים.

יזמות חינוכיות בישראל ובעולם:

- **פרויקטים במסגרת "מסע" (חוויה מעצבת של זהות יהודי ציוני במדינת ישראל) -**
התוכניות הארוכות בישראל מהוות חוויה מיוחדת במינה, מכשירה ומגבשת, עבור מאות חניכי משפחת "הנוער הציוני", ששנה אחרי שנה מגיעים למדינת ישראל, להשתתף בתוכנית חינוכית.
המזכירות העולמית רואה ב"שנת הכשרה תנועתית" לא רק תוכנית מרכזית בחיי התנועה, אלא גם כממלא תפקיד עקרוני ומהותי, בחינוך המגבש והמעצב של בוגריה. בין מטרות התוכניות: לחזק את השורשים היהודיים ציוניים ואת הזיקה למדינת ישראל ואדמתה. חשוב לעשות זאת באופן מתמיד בכל זמן בו שוהים החניכים בארץ, וזאת באמצעות תוכניות חווייתיים המשלימים את התוכניות הלימודיות.
לנתח ערכים ודילמות אשר מגדירים את זהות תנועתנו ולחוות אותם במסגרות שונות (בחברה הישראלית, בקנים, בחיי היומיום ובקבוצת ההכשרה).
להציב את מדינת ישראל כמקום מרכזי בתוכנית ההכשרה בשל המאפיינים הייחודיים ומשמעותם עבור בני נוער יהודים מהגולה.
להביא את החניך להבין את שהותו בישראל כחלק מחוויה יהודית.
- **מכון קונטיננטלי להכשרת מדריכים ומנהיגים -**
פרויקט "המכון הקונטיננטלי להכשרת מדריכים ומנהיגים" מתקיים פעמיים בשנה באמריקה הלטינית ופעם בשנה באירופה וישראל, כחלק המרכזי של תהליך הכשרת מדריכים בכל הקינים. מסגרת ייחודית זו המאפשרת לתנועות לשמור על קיום אותה המשכיות ציונית-יהודית, אשר תנועת "הנוער הציוני" בונה בכל אחת מארצות בהן היא פועלה.
תכילת התהליך להכשרת מדריכים ומנהיגים הינו ב"סמינר לבוגרים מנהיגים". תכנית הכשרת המדריכים לתנועה הקונטיננטלית תושלם סופית במפגש מרכזי זה.
מלבד הכשרתם של הבוגרים, יידונו בסמינר ההצעות המרכזיות הקונטיננטלית הנוגעות לתהליך הכשרת מדריכים (באמל"ט ספציפית יעבדו על "המכון הקונטיננטלי להכשרת מדריכים ומנהיגים"). ייבחרו מנהיגי המכון (מבין מנהיגי היבשת) ותבחרנה שתיים או שלוש ארצות מתוך רשימה של ארצות מועדפות כדי לקיים בו את המכון. תהליך זה הינו מרתק בגיבוש המנהיגות הצעירה בדרך דמוקרטית.

"סמינר לבוגרים מנהיגים" מהווה את ההשתלמות העיונית והסדנא המעשית החשובה והמשמעותית לכל הנהגות התנועה בקונטיננט (אירופה וצפון אמריקה מצד אחד ואמריקה הלאטינית מצד שני).
המטרות המרכזיות של תהליך הכשרה יחודי זה, הן: לקיים מסגרת קבועה - מבוססת על תכנים תלת שנתית - להכשרת מדריכים ומנהיגים צעירים בחינוך הבלתי פורמלי, פתוחה לכל התנועות באזור אמל"ט.

מסורת חינוכית של יותר ממחצית יובל, מלווה את הכשרת המדריכים ואלפי צעירים יהודיים הגיעו מכלל מדינות היבשת וממגוון תנועות הנוער.

- **תכניות קצרות בישראל** – אנו מעודדים פעילויות למשך תקופות קצרות בישראל: מחנות קיץ, טיולים "מים לים", "רפסודיה" בכינרת. החניכים המגיעים לארץ במסגרת התוכניות הקצרות לומדים להכיר את מדינת ישראל ותושביה, מגבשים את זהותם היהודית וחוזרים לארץ מולדתם כשגרירים חדורי מוטיבציה.
- **מחנות קיץ וחורף** – בכל הארצות בהן פועלת התנועה, אנו מקיים באופן שוטף מחנות קיץ וחורף. במחנות אלו נפגשים חניכי הקינים השונים הפועלים באותה מדינה ומתגשים סביב האידיאולוגיה התנועתית.
- **ועידות חינוכיות** – תפקידן הועידות החינוכיות לבחון מדי תקופה את דרכי הפעולה של התנועה, לשמוע את החניכים ולחדד את האידיולוגיה מול המציאות היומיומית.
- **"ספריה ומדרשת הנוער הציוני"** – מרכז את כל החומרים החינוכיים הרבים של התנועה. במסגרת זאת פועלת הספריה במשרדי התנועה, הארכיון ומשואה שבתל יצחק.
- **בית סקופוס** – הבית לבוגר אוניברסיטאי יהודי-ציוני, הפועל בארגנטינה, אורוגוואי, אקוודור, תורכיה וקוסטה ריקה.
החזון הינו להוות "בית" (עם כל המשמעויות לכך) עבור כל הצעירים היהודים הממוסדים והלא ממוסדים שחפצים להשתייך למסגרת צעירה ואטרקטיבית שבה ניתנת להם חופש הבחירה תוך שימת דגש לזהותו היהודית והציונית של בית סקופוס. בית סקופוס הינו מסגרת יהודית/ציונית - להבדיל מ"מסגרת עבור יהודים". מטרתו הינה למשוך צעירים יהודיים בגילאי 18-30 למסגרת יהודית/ציונית אטרקטיבית. בית סקופוס מצהיר הזדהות מוחלטת עם מדינת ישראל ופועלת לעידוד העלייה. בית סקופוס מאמין בחופש הביטוי ופועל לטובת בניית מסגרת פלורליסטית.

המוזכרות העולמית.

זהו מרכז העצבים של התנועה, העוסק במגוון פעילויות: הכנת חומרים חינוכיים, מיון, הכשרה ושילוח שליחים, קשר מתמיד עם הנהגות הארציות, השליחים והגורמים המוסדיים השונים, גיוס משאבים, תמיכה ציבורית ומדינית, התווית דרך וקביעת סדרי עדיפויות.
התנועה הינה עמותה רשומה, שמספרה 58-002-755-5.

כתובת: רח' היסמין 1 – סמינר אפעל, רמת אפעל. ת"ד 9060, מיקוד 52960, ישראל.

טלפון: 5301396 - 03. פקס: 5301384 - 03.

דוא"ל: hholamit@netvision.net.il

אתר ווב: www.hholamit.org.il

"במה"

בסוף המאה ה-20 הקימה התנועה העולמית "פורום מגשימים", המהווה למעשה ארגון סטודנטים וצעירים הרואים את עצמם קשורים – בתפיסה ובעשייה – ל"הנוער הציוני".
"במה" פועלת ברבות מהארצות בהן קיימת פעילות חינוכית של "הנוער הציוני" ובישראל עוסקת בעיקר בשני תחומים:

- עזרה בקליטה ראשונית, לחילים בודדים ובשלבם הראשונים של החיים במדינה.
  - קליטה חברתית של העולים המגיעים לארץ.
- השתתפות ביוזמות החינוכיות של התנועה העולמית.

"יסודות" - כפרי נוער בישראל.

התנועה לא הסתפקה בהקמת יישובים. במסגרת הפעולה הרחבה המיועדת להצלת ילדים ונוער בשנות ה-40, הוקמו על ידה בוגריה כפרי נוער. הכפרים – המאוגדים בארגון "יסודות" - מהווים היום אחד ממוקדי העשייה החשובים בחינוך הפנימייתי בישראל. "אלוני יצחק" – ליד כפר גליקסון, "נווה הדסה" – ליד תל יצחק, "מוסינזון" – בהוד השרון ו"חוות הנוער הציוני" בירושלים ממוקמים בשורה הראשונה של כפרי הנוער האיכותיים בהם נערים עולים ובני עולים, יחד עם בני הארץ, נהנים מחינוך פורמלי ובלתי פורמלי והופכים לאזרחים גאים במדינתם.

"משואה"

המרכז הינו מכון ללימודי השואה, אותו הקימה התנועה. ב"משואה" – הנמצא ליד קיבוץ תל יצחק - עושים שימוש בטכניקות ייחודיות על מנת לקרב את הדור הצעיר להבנת השואה, מניעה ותוצאותיה הנוראיות. מתקיימים קורסים וסמינרים בשפות שונות המנתחים את הדילמות בפניהם עמד דור השואה. כמו כן, מוצגות במקום תערוכות קבע: "שלוש שורות בהסטוריה", "דואר מתקופת השואה" ו"משפט אייכמן" – המשתרע על קומה שלמה של הבניין. במקום פועל הארכיון ההיסטורי של תנועת "הנוער הציוני" על שלוחותיה השונות.